

Maja Logar

Prireditve, prizorišča srečanj in ustvarjalnosti

V Mariborski knjižnici so prireditve v enotah za mlade bralce pomembna oblika dela, ki jo namenjamo svojim uporabnikom in z njo nadgrajujemo izposojno, nabavo in obdelavo gradiva, poznavanje in predstavljanje fonda. Prireditve so pot k bralcem, skupno bivanje ter vzajemno predajanje znanj in občutij. Sledijo smerem knjižne produkcije, kulturnim tokovom, dogajanju v knjižnici, v mestu in v času nasploh. Ob tem seveda razkrivajo tudi vzgibe in ustvarjalnosti posameznikov in skupin, ki jih pripravljajo.

Pri delu z mladimi bralci so prireditve dejavnost, ki zmore otroka privabiti v knjižnico in mu ob dogodku na lahko odstreti dragocenosti in vzdušje, ki ga prostori in tisti, ki smo tukaj, gradimo zanje. Prireditve so namreč stikanja, ki se dogodijo in v svoji družbi zbirajo naključne obiskovalce, pač odvisno od trenutnih okoliščin, področja zanimanja, načina, kako vabimo, in od tega, kako močno znajo živeti dogodki, ki jih pripravljamo. So oblika dela, ki je stalna, vendar vedno drugačna.

Prireditve za mlade načrtujemo in izvajamo v Mariborski knjižnici člani skupine za dejavnosti za mlade

Živahno druženje ob obisku pisatelja Kajetana Koviča (foto Maja Logar, Pionirska knjižnica Nova vas, 2002).

bralce v Službi za mlade bralce. Na različnih lokacijah in v različnih sestavih. Sodelovanje tima vzpostavlja njihovo naravo, izbrana tema narekuje čuteno. Vedno novi gostje zarisujejo niti in vselej samosvoje sestavljeno občinstvo dodaja nesluteno barvitost. Prireditve v svoje kroge redkeje pripeljejo iste obiskovalce, kakor je to v navadi pri rednih dejavnostih, kot so Igralnica za male in velike, pravljíčne ure, Pravljíčne vesele počitnice ter napovedane skupine otrok iz šol in vrtcev, ki knjižnico in njene dejavnosti organizirano obiskujejo. Pri prireditvah gre za trenutna druženja naših bralcev in neredko njihovih odraslih spremljevalcev, ko dogajanje odpira nova vrata, jasni znano podobo ter prizorišču, knjižnici, daje tople dimenzije, zaradi katerih jo otrok morda naslednjič še raje obišče.

Prireditve za mlade bralce so namenjene uporabnikom od predšolskega obdobja do 15. leta starosti. Zato je pomembno, da so pripravljene tako, da uspejo pritegniti njihovo zanimanje, da jim razgrinjajo nova znanja in jim pričarajo veselje ter bistveno občutenje sobivanja in soustvarjanja družabnega dogodka. Z njimi povezujemo dogajanje v svoji mreži in vsebinsko dopolnjujemo vzporedne dejavnosti in oblike dela za mlade bralce. Prireditve se zato redko pojavljajo same zase in so odraz življenja in prizadevanj knjižnice. Marsikatero obdobje se izrisuje z izstopajočo vrsto prireditve in s skupino knjižničarjev, ki jo izvaja. Prenekatero misli, pravljíce in znamenja se odražajo v njihovem gibanju in vendar so jim od začetkov do danes skupne do potankosti izdelane smernice: strokovnost in sproščenost ter želja po tem, da bi otrokom tudi s prireditvami že v najzgodnejšem obdobju približali knjige, njihove estetske in doživljajske vrednote, da bi k svojim bralcem pripeljali svet ustvarjalcev, da bi jih prijazno povabili v knjižnico in jim predstavili vse njene razsežnosti.

Med prireditvami, ki so se v pionirskih enotah ter v kombiniranih enotah celotne mreže Mariborske knjižnice izvajale in uveljavljale od prvih poskusov do sodobnosti, izpostavljam naslednje:

- ure knjižnih ugank,
- žrebanja za knjižno uganko meseca,
- pogovore z avtorji,

- otvoritve razstav,
- glasbene in gledališke nastope,
- likovne ustvarjalnice,
- zaključne prireditve kluba bralcev,
- prireditve ob zaključkih bralnih projektov,
- občinska žrebanja za mednarodni knjižni kviz in slovenski knjižni kviz,
- prireditve za odrasle.

Ker so nekatere od tem v zborniku celovito predstavljene, jih na tem mestu navajamo le z vidika prireditvev in jih navezujemo na ostale prispevke. Želeli bi prikazati vpetost prireditvev v delo z mladim bralcem, preplet z vsemi ostalimi dejavnostmi, njihovo pestro pojavnost in zanimiv razvoj, ki je v času naglo sledil sodobnim tokovom ter ustvarjal bogato in pestro sliko dogajanja za otroke in mladostnike.

Začetki in knjižni dopoldnevi

Kakor je čisto počasi in zanesljivo rasla zgodba pionirskih knjižnic v Mariboru, tako je v letu 1971 plakat takratnega pionirskega oddelka Mestne knjižnice Maribor k prvemu knjižnemu dopoldnevu vabil mlade bralce. Bila je to prva prireditev Mariborske knjižnice za mlade bralce sploh, vzporedno z njo je bila v prvem nadstropju Mestne knjižnice na ogled tudi razstava in malo več kot mesec za dogodkom so zaživele prve pravljичne ure.

*Čeden plakat vabi po dolgih letih bralce-pionirje v okrilje mestne knjižnice. Tukaj si odslej ne bodo sponjoli samo knjig, temveč bodo tudi ob strokovnem vodstvu uživali v živi besedi in slikah mladinskih pisateljev. Z njimi bodo tudi razpravljali in si tako širili svoja literarna obzorja.*¹

Projekt je bil nedvomno ambiciozno in celovito zastavljen in je v svojih začetkih hranil že celo vrsto načrtov za sodobno pionirsko knjižnico z raznoterimi dejavnostmi, ki jih je domislila Darja Kramberger, vodja pionirskega oddelka Mestne knjižnice v Mariboru. Darja Kramberger je ravno v času, ko so tekla pogajanja za prostore Pionirske knjižnice v Mariboru

S pravljico ob otvoritvi se začne življenje v novi Knjižnici Šentilj (foto Sabina Fras Popović, 2002).

¹ Maribor : novo v pionirskem oddelku mestne knjižnice. Delo, 6. januarja 1971.

na Rotovškem trgu 6, pripravila in vodila tudi prvi knjižni dopoldan, ki se je zapisal v soboto, 9. januarja 1971. Posvečen je bil mladinskemu pisatelju Oskarju Hudalesu in namenjen otrokom četrtil, petih in šestih razredov. Najprej so si skupaj z gosti, Hudalesovo hčerko Zoro Hudales Trauner, Bogomilom Gerlancem in Venceslavom Winklerjem, ogledali razstavo pisateljevih del in osebnih predmetov, za tem pa so prisluhnili spominom na Oskarja Hudalesa in se o njem pogovarjali.

V istem letu so knjižni dopoldan še dvakrat ponovili: o ZDA je pripovedovala Vida Rudolf, Azijo in Južno Ameriko je razgrinjal in ju risal slikar Jože Ciuha. Zgodila se je tudi prva večja razstava *Slikanice iz Švice*, ki jo je v sodelovanju s Sašo Tonejcem pripravila Darja Kramberger in je 11. maja 1971 prinesla s sabo tudi prvo večjo otvoritveno prireditev, ki je ob strokovnih sodelavcih privabila v Maribor še švicarskega generalnega konzula iz Zagreba.

Knjižni dopoldnevi so kasneje ponehali, kmalu pa so se s knjižnimi ugankami in petkovimi popoldnevi vzpostavile nove oblike prireditev, ki so se iz dopoldanskih terminov v sobotah prestavile v popoldneve delovnih dni, v katere so se od takrat naprej umeščale tudi vse nadaljnje prireditve. V tem obdobju je svoje sedanje prostore dobila Pionirska knjižnica Rotovž in tako ob Pionirski knjižnici Tabor predstavljala novo prizorišče dejavnosti za otroke. Neizmerna sreča je bila, da je imela knjižnica takrat tako prodoren, tankočuten in dragocen kader, ki je delo z mladimi uporabniki znal smiselno in opazno zastaviti in je svoje znanje kontinuirano tudi razvijal.

Ure knjižnih ugank

Knjižne uganke je v Mariborsko knjižnico vpeljala Darja Kramberger, ki se prve prireditve spominja kot posebnega dogodka: *S knjižnimi ugankami smo želeli v ospredje najprej postaviti svoje, štajerske mladinske avtorje, zato smo mednje že takoj umestili Antona Ingoliča. Kot je bila navada, smo knjižne uganke najavili v časopisu in tistega dne je bilo res praznično.*

Napeto pričakovanje knjižnih ugank z Anico Jurkovič (fotoarhiv Večera, Pionirska knjižnica Rotovž, 1977).

Otroci so na vprašanja živahno odgovarjali in se z njim pomenkovali, prišlo pa je tudi veliko odraslih, ki so si želeli avtorja spoznati in prejeti njegov podpis. Vrsta se je vila od takratne Pionirske knjižnice v prvem nadstropju na Rotovškem trgu 2, po stopnicah in vse do trga. Lep odziv je bil za nas dokaz, da smo res zanimivi in da je izbor uspel pritegniti tako otroke kot odrasle, kar je bilo v duhu takratnega časa.

Redno smo začeli knjižne uganke izvajati v letu 1972 in so potekale vse do leta 1984, ves čas jih je vodila Anica Jurkovič. Trinajst let trajajoče prireditve so močno označile področje dela za mlade bralce, saj se je podoba knjižnih ugank dograjevala in se prepletala z različnimi drugimi oblikami. Gradivo zanje je vedno bolj prehajalo tudi v vsebino *Knjižnih razgledov*, biltena Pionirske knjižnice in pionirskih oddelkov Mariborske knjižnice. V nadaljevanju je publikacija ob sebi začela družiti tudi člane sosveta, ki so pomagali pri vsebinskem oblikovanju in urednikovanju, s tem pa je list vse bolj dobival značaj glasila, v katerem so se lahko s svojimi prispevki predstavljali tudi mladi uporabniki Mariborske knjižnice. V njem so bili objavljeni vtisi ob izboru najljubše knjige, predstavljeni so bili rezultati anket, mnenj o knjigah in knjižnici ter kratki literarni sestavki. Hkrati seveda še vedno niso izostale aktualne tematske vsebine na izbrano temo knjižnih ugank, spodbude k sodelovanju in napovednik z vabilom k prireditvam.

Do leta 1978 so knjižne uganke potekale samo v Pionirski knjižnici Rotovž, leta 1979 pa so se prenesle

² Knjižne uganke v Pionirski knjižnici. Knjižni razgledi (1976)7, str. 4.

Knjižne uganke s Slavkom Preglom (fotoarhiv Mariborske knjižnice, Pionirska knjižnica Tabor, 1979).

še v Pionirsko knjižnico Tabor in so tako na dveh lokacijah živele do svojega izteka. Knjižne uganke so se umeščale med priljubljene prireditve otrok in so bile vselej lepo obiskane. Zasnovane so bile tekmovalno, nanje pa so se bralci običajno pripravili že vnaprej, bodisi po gradivu v *Knjižnih razgledih* ali z branjem izbranih knjižnih naslovov. Ure knjižnih ugank so potekale ob 17. uri, nemalokrat so se kasneje pojavljale kot prireditve petkovih popoldnevov. Namenjene so bile starostno ločenim skupinam otrok: od četrtega do petega razreda, od petega do šestega razreda ter od šestega do sedmega razreda. Udeleženci knjižnih ugank so se zbrali na domeničenem mestu in vsak od njih je dobil številko, s katero se je lahko prijavljal k odgovorom na vprašanja, ki jih je pripravljala in zastavljala Anica Jurkovič. Pravilen odgovor je prinesel točko, zmagovalec pa je za svoje znanje prejel knjižno nagrado.

*Bilo je v petek popoldne. Za mnoge bralce je bil ta dan kot vsi drugi dnevi. Toda v prijetnem koticu Pionirske knjižnice so se pričeli zbirati mladi bralci-ugankarji. Ura se je bližala napovedanemu pričetku knjižnih ugank. Mnogi še v zadnjem trenutku pobrskaajo po knjigah in si ogledujejo razstavo del Karla Grabeljška, kajti vsak podatek jim utegne koristiti. Ko je pisatelj sedel med ugankarje, sta prijetna nestrpnost in pričakovanje napolnila knjižnico do zadnjega koticčka. In že se je njihova pozornost usmerila k prvemu vprašanju, kajti za pravilen odgovor si tekmovalec prisluži točko. Knjižničarka je imela težavno nalogo. Ugankar, ki je prvi dvignil številko, je lahko prvi odgovarjal. Toda po vsakem vprašanju so roke kar planile kvišku. Ugankarji so se resnično izkazali. Njihovo poznavanje knjig je preseglo vsa pisateljeva pričakovanja. /.../ Po tekmovalnem delu so bralci izkoristili pisateljevo prisotnost in stekel je zanimiv in živahen pogovor. Pisatelj je z veseljem odgovarjal mladim radovednežem. Kar dobro uro je moral brskati po spominih na partizanska leta. Izdal pa nam je tudi skrivnost. /.../ Ne, pisatelju se ni prav nič mudilo. /.../.*²

Tematsko so bile knjižne uganke zelo pestro zastavljene. Praviloma so bile literarno naravnane, ob poznavanju vsebine pa so izpostavljale tudi pomen avtorjev,

Tako so obiskovalci Knjižnih uganek kramljali s Slavkom Preglom

Kdaj ste začeli pisati in kdo vas je navdihnil?

Na to vprašanje imam pripravljen odgovor: začel sem pisati v prvem razredu, navdihnila pa me je moja tovarišica.

Pišete knjige samo za otroke?

Pišem za otroke od 7. do 77. leta starosti.

Kako dolgo pišete eno knjigo?

Od začetka do konca.

Pišete svoje knjige s strojem ali z roko?

Sem moderniziran pisatelj in pišem z dvema prstoma na stroju.

Ste zadovoljni, ker je vaše knjige ilustriral Marjan Manček?

Z Marjanom Mančkom sva velika prijatelja; vesel sem, ker je ilustriral vse moje knjige.

Ustavimo se nekoliko ob Odpravi zelenega zmaja. Zakaj je zmaj zelen?

Bi bilo boljše, če bi bil moder?

ilustratorjev, prevajalcev, založb in knjižnih zbirk. Imele so nekaj stalnih področij, ki so jih v knjižnici vsako leto znova nadgrajevali in z njimi obeleževali določene dogodke. Ob 2. aprilu, mednarodnem dnevu knjig za otroke, so bile na primer knjižne uganke pogosto usmerjene k življenju in delu Hansa Christiana Andersena, decembrski čas je zaradi Festivala Kurirček in praznovanja dneva Jugoslovanske ljudske armade največkrat zaznamovala tematika narodnoosvobodilnega boja v knjigah za otroke, vsako leto so se med knjižne uganke umestile tudi novosti na knjižnih policah. Večkrat so bile ure knjižnih uganek povezane z razstavami za mlade bralce, obravnavale so mladinske pisatelje in pesnike ter zaznamovale njihove obletnice, včasih so opozarjale na izide novih knjig. Ni bilo redko, da so prireditve obiskali avtorji, ki so se otrokom ob tej priložnosti predstavili in se z njimi pogovarjali. Knjižne uganke so veljale za odmevno prireditev pionirskih oddelkov Mariborske knjižnice, ob njih pa so se začela

Odmevi na knjižne uganke v
Knjižnih razgledih (1979)¹, str. 3.

KNJIŽNI RAZGLEDI

BILTEN PIONIRSKÉ KNJIŽNICE
IN PIONIRSKIM ODDELKOV
MARIBORSKE KNJIŽNICE

Maribor, februar 1990

št. 2

Tematska številka za pripravo
na knjižne uganke o Prežihovem
Vorancu ob 30-letnici pisateljeve
smrti.

tudi sodelovanja s šolami, saj so se teme pogosto pokrivala s šolskimi učnimi načrti ter so bile hkrati tudi dovolj zanimive in z gradivom tako lepo pospremljene, da so bile kot celota učiteljem in šolskim knjižničarjem dragocen pripomoček. Zato smo ob rednih srečanjih knjižne uganke vse pogosteje posebej pripravljali še za dogovorjene skupine osnovnih šol.

V Mariborski knjižnici smo izvedli 62 ur knjižnih uganek, na njih pa je otroke obiskalo 22 različnih avtorjev. Najdlje so se ohranile Andersenove knjižne uganke, med najodmevnejše pa se uvrščajo srečanja s pisatelji Antonom Ingoličem, Francetom Forstneričem, Leopoldom Suhodolčanom, Janezom Švajncerjem, Janezom Mrdavšičem, Karlom Grabeljškom, Miho Matètom, Vitanom Malom in Slavkom Preglom.

Najmočnejše obdobje knjižnih uganek se je zarisalo med 1974. in 1981. leto, nato pa je zaznati njihovo dvoletno upadanje, ko jih zamenjajo prireditve petkovih popoldnevov in žrebanja za knjižno uganke meseca. V zelo zmanjšanem obsegu so se knjižne uganke priložnostno in le kot stalna popestritev v programih Veselih počitnic ohranile vse do leta 1992, negovala pa jih je Anica Jurkovič.

Petkovi popoldnevi

Petkovi popoldnevi so ob rednih terminih in enotnem poimenovanju družili raznovrstne oblike prireditev in dejavnosti. Po vsej verjetnosti so zamisli zanje izhajale že iz prvega poskusa pogovorov o knjigah, ki ga je ob Zormanovem *Rosnem zalivu* 23. aprila 1976 v Pionirski knjižnici Rotovž pripravila Sonja Matijevič.

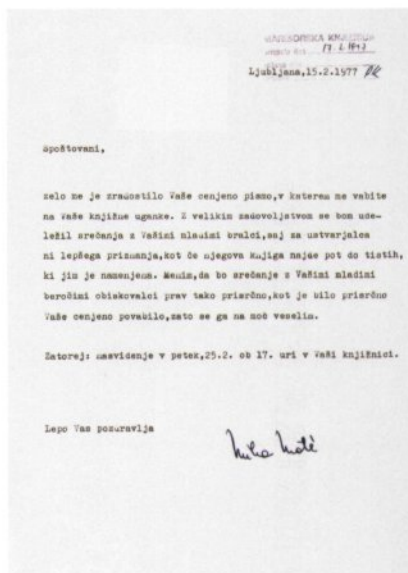
Ravno takšnih prireditev so si v tistem času želeli mladi bralci Mariborske knjižnice, saj te svoje potrebe vseskozi navajajo v anketah in mnenjih o knjižnici in jih je možno razbrati tudi v *Knjižnih razgledih* iz leta 1978, ki navajajo odgovore otrok na vprašanja o tem, kaj jim je v knjižnici všeč in kaj pogrešajo: *Nimate nobene skupine, ki bi se zbrala in si pripovedovala o prebranih knjigah. / Nikjer se ne morem pogovarjati o prebranih knjigah. / Urediti bi morali sobo, v kateri bi se lahko pogovarjali o prebranih knjigah.*³

³ Knjižni razgledi (1978)6, str. 4.

Že v letu 1979 lahko med navedbami prireditev redno zasledimo tudi najave petkovih popoldnevov. Februarja jih je začela voditi Sonja Matijevič, ki je v tem času že izvajala tudi pravljíčne ure in je aktivno sodelovala v skupini, ki je skrbela za delo z mladimi bralci. Na petkovih popoldnevih so se otroci zbirali ob 17. uri najprej v Pionirski knjižnici Tabor, v letu 1982 pa tudi že v Pionirski knjižnici Rotovž. Leta 1983 petkovi popoldnevi prenehajo, čeprav je glede na število izvedenih prireditev in njihovo dobro obiskanost tak zaključek precej nenavaden. Vse kaže, da se je zakrilo le skupno poimenovanje dejavnosti in so se le-te v različnih oblikah izvajale še naprej. Dejstvo pa je tudi, da so se petkovi popoldnevi v obdobju med 1979 in 1982 vseskozi izvajali v vsebinskem sobivanju z ostalimi prireditvami. Marsikdaj so nadaljevali temo razstav, različne druge dogodke v knjižnici ali pa so v svoj dan umestili celo knjižne uganke. Na novo so uvedli pogovore o knjigah za bralce od 13. do 15. leta, vključevali pa so tudi sestanke mladih bralcev, ki so urejali bilten *Knjižni razgledi*.

Srečevanje otrok v petkovih popoldnevih se je vsekakor razvilo v družaben dogodek, ki je nudil zanimive vstope v nova znanja. Srečanja z avtorji, ki so se doslej uresničevala le v sklopu knjižnih uganek, so se v tem obdobju prenesla tudi v petkove popoldneve in s tem dosegla samostojno pojavnost te oblike prireditve. Ob pogovorih o knjigah, ki jih je bilo v petkovih popoldnevih največ, so se na srečanjih pogovarjali tudi o prevajanju, šahu in gledališču. Petkovi popoldnevi so v svoje zavetje povabili zanimive goste: Ano Padovan, Bredo Pugelj, Kajetana Koviča ter Toneta Partljiča.

Če strnemo, so bili tako petkovi popoldnevi bolj kot prireditve stalni dogovorjeni termin za umeščanje po obliki različnih prireditev za mlade bralce, ki sta jih v glavnem izvajali Sonja Matijevič in Anica Jurkovič. Čeprav so vselej zasedali isti dan in isto uro, so se kdaj naslavljali kot petkovi popoldnevi, včasih pa so imeli tudi bolj opredeljujoče ime. Njihovo resnično življenje je zato težko določiti in je nemogoče zarisati njihovo dejansko naravnost. Vsekakor pa so bili petkovi popoldnevi začetek raznovrstnih prireditev za mlade bralce, ki so se tudi po prenehanju takšnega poimeno-

Miha Matè v pričakovanju knjižnih uganek, 1977.

vanja še nadaljevale in so vedno bolj oblikovale svojo specifično linijo.

Žrebanja za knjižno uganko meseca

Z letom 1983 smo v Mariborski knjižnici za mlade bralce domislili knjižno uganko meseca, ki že s sorodnim poimenovanjem nakazuje, da gre za nadaljevanje knjižnih ugank in za njihovo predelano podobo. Po vsebini in po načinu izvajanja so knjižne uganke meseca ubirale nove poti in dobile nov pomen, že v izhodišču pa so se prilagajale mreži Mariborske knjižnice. Dejavnost je vključevala mlade bralce več enot, pisno reševanje je omogočalo širše sodelovanje, dogajalni prostor žrebanja pa so ob pionirskih enotah postajale tudi kombinirane enote v primestnih okoljih. Za tisti čas je bila takšna organizacija projekta edinstven primer v Sloveniji in kakor je bila razvejana mreža knjižničnih enot že takrat posebnost Mariborske knjižnice, je z žrebanjem izpeljana različica knjižnih ugank nakazovala izjemno delovanje Službe za mlade bralce. Mariborska knjižnica se je dobro zavedala, kako pomembno se je usmeriti k otrokom, jasno pa se je izoblikovalo tudi prizadevanje, da v svojem prostoru vsestransko zaobjame kategorijo mladega bralca v celoti.

Teme ugank meseca so bile naravnane predvsem na spoznavanje knjižnice ter so navajale k njeni uporabnosti. Otrokom so predstavljale izposajo in njena pomagala, razlagale so kataloge, postavitev ter razkrivale knjižnični fond. Seveda je ob omenjenih področjih ostalo dovolj prostora, da so knjižne uganke meseca sledile še aktualnim dogodkom, obletnicam in najrazličnejšim literarnim vsebinam mladinske književnosti. V celoti pa se le zdi, da so se vedno bolj orientirale na vsebine, ki so jih razvijala tudi vodstva po knjižnici.

Način dela je bil zanimivo oblikovan in se je vsak mesec sklenil z žrebanjem. Knjižne uganke meseca so pripravljale knjižničarke pionirskih enot, izpostavile so vprašanja na določeno temo in jih razmnožile na lističih. Vprašanja so bila zastavljena tako, da niso dopuščala takojšnjih odgovorov, temveč so napeljevala

h konkretni uporabi slovarjev, priročnikov, katalogov in drugega knjižničnega gradiva, s čimer so mlade reševalce nevsiljivo vodila v samostojno iskanje virov in informacij v knjižnici. Lističi z vprašanji so dosegli vse enote Mariborske knjižnice in otroci so jih, ko so jih rešili, svojemu knjižničarju tudi oddali. Ob izteku vsake uganke so se vsi odgovori zbrali na enem mestu, tam pa je običajno potekala tudi sklepna prireditve z žrebanjem. Na vsakem lističu z vprašanji so lahko mladi reševalci našli podatke o tem, do kdaj je treba odgovore oddati in v kateri enoti se bo žrebanje odvrtelo. Tudi imena nagrajencev so potem objavili v vseh enotah Mariborske knjižnice.

Žrebanja za knjižno uganke meseca so bila množično obiskana, hkrati pa so se razmahnila v prijetno druženje, ki je prinašalo kramljanja in raziskovanja na izbrano temo. Žrebanja za knjižno uganke meseca so se iz Pionirske knjižnice Tabor in Pionirske knjižnice Rotovž prenesla tudi v kombinirane enote Mariborske knjižnice, s čimer so se začele dejavnosti za mlade bralce polagoma (in vzporedno s pravljичnimi urami, manjšimi razstavami in pogovori z avtorji) širiti po celotni mreži Mariborske knjižnice. Žrebanja za knjižno uganke meseca so tekla v knjižnici vse do leta 1991, s tem da leti 1988 in 1990 te dejavnosti nista zabeležili. Ob obeh pionirskih enotah so žrebanja izvedli še v Knjižnici Studenci, Knjižnici Pekre, Knjižnici Pobrežje, Knjižnici Janka Glazerja Ruše, Knjižnici Hoče, Knjižnici Tezno ter Knjižnici Lovrenc na Pohorju. Prireditve so bile v vseh enotah zelo priljubljene, čeprav je res, da so v glavnem privabliale bralce tiste enote, v kateri je žrebanje potekalo in ne toliko dejanskih reševalcev. Žrebanja za knjižno uganke meseca so za celotno mrežo Mariborske knjižnice pomenila obogatitev na področju dejavnosti za mlade bralce. V različna okolja so vnašala zanimive vsebine in posebej za otroke pripravljene pozornosti, ki jih v takratnem času in še posebej v primestnih okoljih ni bilo ravno veliko. Knjižne uganke meseca je vseskozi pripravljala Anica Jurkovič, ki je pred tem izvajala že knjižne uganke, za ilustracijo pa povzamemo še nekaj največkrat vključenih vsebin: uporaba katalogov, novosti na knjižnih policah, knjige za počitniško branje, tabornišvo, ko-

29. 8. 1991
Lo

KNJIŽNA UGANKA MESECA

"Joj, uboge moje nogice, kdo vam bo pa zdaj obušal čevlje in oblačil nogavice, ljube moje? Jaz že ne bom mogla, to dobro vem! Predaleč bom, da bi se lahko še kaj ubadala z vami."

Vprašanje: Iz katere knjige sta ilustracija in odlomek?

Odgovor: Naslov knjige:

Vprašanje: Ludwig Dogson, avtor knjige, ki ste jo morali uganiti, je bil profesor matematike. Kot matematik pa se je pripovedovanja in pisanja pravljic nekoliko sramoval, zato je svoja dela podpisoval s psevdonimom Lewis Carrol.

Vprašanje: S pomočjo slovarja tukaj ali drugega priročnika napiši, kaj pomeni besede psevdonim!

Odgovor: PSEVDONIM

Vprašanje: SMULLYAN R. - DEŽELA - UGANKE so ključne besede. S pomočjo teh besed in ilustracije napiši, za katero knjigo gre!

Odgovor: Naslov knjige:

Listič s knjižno uganke meseca, 1991.

lofon kot osebna izkaznica knjige, ljubezen do besed ter uganke ob različnih obletnicah (Prežihov Voranc, Josip Ribičič, Polonca Kovač, Anton Ingolič, Fran Levstik, Daniel Demšar).

Pogovori z avtorji

Srečanja z avtorji (pisatelji, pesniki, ilustratorji, založniki, umetniki in strokovnjaki z različnih področij) so v Mariborski knjižnici sprva potekala v sklopu knjižnih ugank in petkovih popoldnevov, kasneje pa so vse bolj postajala samostojne prireditve. Pogovori z avtorji in odločitve o njihovem izboru so sledili ustvarjalnostim, novim knjižnim izidom, umetniškim stvaritvam, praznikom, sočasnim razstavam in utripu mesta ali knjižnice. Hkrati so odražali tudi naravnost njihovih organizatork in izvajalk, zato je zanimivo opazovati dinamiko programov ter njihovo umeščenost v različne enote velike knjižnične mreže.

Sprva so pogovori z avtorji vključevali tudi ilustratorje, devetdeseta leta pa tovrstna srečanja dosledno priključijo razstavam izvirnih ilustracij, ki postanejo pogostejše. Pogovori z umetniki se v sodobnosti zato največkrat umeščajo v njihove otvoritvene prireditve ali pa jih v sočasje razstave vsaj postavijo.

Pogovore z avtorji sta v naš prostor uvedli Darja Kramberger in Sonja Matijević, največkrat so potekali v Pionirski knjižnici Tabor in Pionirski knjižnici Rotovž. Kadar so sovpadali s knjižnimi ugankami, jih je v celoti prevzela in izpeljala Anica Jurkovič, tiste v petkovih popoldnevih pa Sonja Matijević. V začetkih osemdesetih let se je v Mariborski knjižnici zaposlila Darka Tancer-Kajnih, ki je s svojo ustvarjalnostjo in svežino vnesla na področje dejavnosti marsikaj novega. Do leta 1991 je bila vodja Službe za mlade bralce, hkrati je sodelovala pri reviji *Otrok* in knjiga ter je po Darji Kramberger leta 1985 prevzela tudi urednikovanje publikacije. Njeno poznavanje mladinske književnosti in strokovno nadgrajevanje tega področja se je odražalo tako pri prireditvah, ki smo jih namenjali mladim bralcem, kakor tudi pri predstavitev vsega, kar je povezano s knjigo za otroke. Tudi pogovore z

Toneta Pavčka obdajajo mladi bralci (foto Maja Logar, Pionirska knjižnica Nova vas, 1997).

avtorji je v tem obdobju najpogosteje vodila Darka Tancer-Kajnih, čeprav je tudi Sonja Matijević v knjižnico še vedno privabljala veliko zanimivih gostov. V tem času se prireditve v celoti nekoliko izvijajo tematiki, ki je sledila preteklosti in Festivalu Kurirček, ter se usmerijo k mladim, sodobnim ustvarjalcem in uspejo enakovredno pot odpreti tudi poeziji. Za najplodnejše obdobje srečanj in pogovorov z avtorji bi lahko izpostavili čas med leti 1985 in 1990. Nekdanja razmeroma poenotena razporeditev teh prireditev v Pionirski knjižnici Rotovž in Pionirski knjižnici Tabor se močno prevesi v prid prve. Izjemno lepo uspe isti časovni prerez v dogajanje vključiti tudi nekatere zunanje enote, med katerimi se večkrat pojavijo enote v Hočah, Pekrah, na Pobrežju in Studencih. Seveda je res, da so omenjene knjižnice nudile zadostne, a skromne prostorske možnosti za izvedbo takšnih dogodkov, najbrž pa bo enako držalo, da so veliko doprinesla tudi prizadevanja vodij enot. Branka Lempl, ki je takrat vodila Knjižnico Hoče, je na primer tudi sama sodelovala v pripravah ter je dodala prenekateri vzgib za popestritev dogajanja v svoji enoti. Ob tem se je vključevala v delo skupine za dejavnosti za mlade bralce in zavzeto spremljala novosti ter dogajanja na področju mladinskega knjižničarstva in književnosti. Podobne premike lahko precej kasneje, v letu 1998, zaznamo še v Pionirski knjižnici Tabor, ko se vanjo po daljšem premoru in ob novi moči Ivane Žolger kljub težjim kadrovskim zmožnostim ponovno naseli ustvarjalni nemir in z njim tudi pogovori z avtorji.

Z letom 1992, ko se pionirskima knjižnicama na Taboru in Rotovžu pridruži Pionirska knjižnica Nova vas, se skupina za dejavnosti za mlade bralce okrepi. V novi enoti pogovore z avtorji vodita predvsem Zdenka Gajser in Sonja Matijević, srečanja pa, tako kot vse ostale prireditve, ki se tukaj odvijajo, vedno znova presenečajo in navdušujejo s pestrimi, neposrednimi in do konca domišljenimi izbori in realizacijami.

Pionirska knjižnica Rotovž je v sodobnosti doživela več kadrovskih sprememb, ki so botrovale tudi manj čistim oblikam prireditev, ki se vedno znova iščejo v drugem okrilju in sledijo nekoliko tradicionalnejšim izvedbam. Zaradi pomanjkanja prostora je Pionirska

Kulturni center Ivan Napotnik Titovo Velenje
in Pionirska knjižnica Maribor

vljudno vabita na otvoritev razstave

40 let PIKE NOGAVIČKE

ki bo v petek, 20. decembra, ob 19.00, v razstavnih prostorih knjižnice v Titovem Velenju

V programu ob otvoritvi bodo sodelovali: prevajalki Kristina Brenkova in Lena Holmqvist ter Darka Tancer – Kajnik iz Pionirske knjižnice Maribor.

Na razstavi bo:

- 40 prevodov PIKE v različnih jezikih,
- kompletna izdaja PIKE na Švedskem,
- orig. risbe Marlenke Stupice,
- risbe in upodobitve PIKE, ki so jih pripravili otroci in učenci naših šol,
- vse o Astrid LINDGREN

Razstava bo odprta do 8. januarja 1986, vsak delovni dan od 9.00 do 18.00, v četrtek in soboto do 13.00

Različni dogodki, povezani z Astrid Lindgren, Mariborsko knjižnico že dolga leta povezujejo s Kulturnim centrom Ivana Napotnika Velenje.

Darka Tancer-Kajnih v pogovoru z Marjanom Marinškom o njegovi knjigi *Astrid Lindgren* (foto Maja Logar, Pionirska knjižnica Rotovž, 1998).

Otroci se z Janezom Bitencem učijo njegovo pesmico *Kovačka, ki kujeta čas*; srečanje z avtorjem je vodil Robert Kereži (foto Tanja Dolinšek, Pionirska knjižnica Rotovž, 2003).

knjižnica Rotovž pogovore z avtorji pripravljala najprej v Mali dvorani, po letu 2001, ko se je tja naselila čitalnica, pa so jih v vedno večji meri predstavljali v pravljlično sobo. Lepo je, da kljub majhnemu prostoru srečanja z ustvarjalci pogumno izvajajo tudi v knjižnici, ter tako z njimi kdaj poživijo njen vsakdan in obiskovalce opozorijo na svoje dejavnosti. V opisanem času so dogajanje v Pionirski knjižnici Rotovž oblikovali Monika Čermelj, Robert Kereži, Maja Logar in Suzana Slavič, vodenje pogovorov z avtorji pa je s svojim prihodom prevzela in jih z odlično izvedbo še posebej zaznamovala Andreja Babšek. Občasno sta jih v tej enoti soustvarjali tudi Blanka Bošnjak in Darka Tancer-Kajnih, v različnih obdobjih obe vodji Službe za mlade bralce v Mariborski knjižnici. Obe sta pogovore z avtorji izvajali še v nekaterih kombiniranih enotah, Darka Tancer-Kajnih pa je tudi v času, ko je ostala v knjižnici kot urednica revije *Otrok in knjiga*, to dejavnost mestoma še vedno prevzela.

Pogovore z avtorji je v novejšem obdobju v Knjižnico Duplek vnesla vodja enote Tatjana Jamnik, ki se je ob svojem delu nekajkrat povezala z Darko Tancer-Kajnih ali pa je prireditve uresničila z izbori gostov, ki nastop samostojno izpeljejo. Dogajanje ob prireditvi in sodelovanje med knjižnico in okoljem orisuje tudi prispevek krajevnega časopisa: */.../ V začetku novembra smo izpeljali še eno srečanje z literarnimi ustvarjalci. Darka Tancer-Kajnih se je tokrat zapletla v pogovor z uspešno slovensko mladinsko pisateljico Janjo Vidmar. Janja je obiskovalce, bilo jih je kar nekaj*

Srečanje s pesnikom in dramatikom Miroslavom Košuto, pogovor je vodila Andreja Babšek (fotoarhiv Večera, Pionirska knjižnica Rotovž, 2002).

čez osemdeset, navduševala s hudomušnim klepetanjem in zabavnim kvizom, v katerem je sodelovalo občinstvo. Zmagovalca je pisateljica nagradila s svojo knjigo. Tovrstna srečanja se mi zdijo posrečena, saj zelo dobro sodelujemo z OŠ Duplek, ki se v okviru svojega kulturnega dneva literarnega srečanja vsako leto udeleži v velikem številu. Poleg tega učenci pripravijo še seminarske naloge in sploh se o avtorju temeljito poučijo, preden pridejo na srečanje z njim. Letos so učenci 7.b razreda pripravili razstavo o Janji Vidmar tudi v knjižnici. /.../⁴

Nekaj lepih srečanj z različnimi avtorji, ki so običajno nadgradila razstavo ali drug dogodek, lahko zasledimo še v Knjižnici Hoče (Tanja Dolinšek, Suzana Slavič) in v Knjižnici Kamnica (Monika Čermelj), sicer pa manjše enote v svoje okrilje raje povabijo že pripravljeno predstavo ali nastop.

Za sklenitev orisa pogovorov z avtorji za mlade bralce tudi na tem mestu izpostavljamonekatere goste, ki jih v ostalih pregledih še nismo omenili in jih navajamo v časovnem zaporedju: Vid Pečjak, Berta Golob, Svetlana Makarovič, Vitan Mal, Boris A. Novak, Neca Falk, Slavko Pregl, Marinka Fritz-Kunc, Andrej Brvar, Niko Grafenauer, Saša Vegri, Lojze Kovačič, Matjaž Fištravec, Anton Ingolič, Janez Bitenc, Marjanca Jemec-Božič, Tone Pavček, Matjaž Jež, Draga Tarman, Zoran Predin, Janez Švajncer, Dane Zajc, Manca Košir, Melita Forstnerič-Hajnšek, Jelka Reichman, Marjan Marinšek, Ivo Zorman, Tone Partljič, Neža Maurer, Zvonko Čoh, Dušica Kunaver, Marjan Prosen, Bina Štampe-Žmavc, Breda Varl, Igor Saksida, Dim Zupan, Desa Muck, Vili Ravnjak, Marjana Moškrič, Janja Vidmar, Lela B. Njatin, Kajetan Kovič, Aksinja Kermauner, Miroslav Košuta, Matjaž Pikalo, Ivan Sivec, Marija Makarovič.

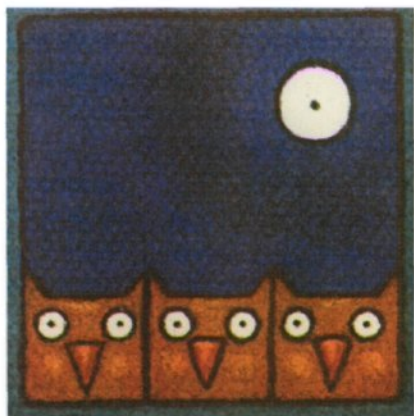
Otvoritve razstav

Razstave so v Mariborski knjižnici in še posebej med dejavnostmi za mlade bralce izjemno močno področje, vedno dobro zastopano, priljubljeno, tankočutno in perfekcionistično izvajano. Teme zanje so bile vse-

Etnologinja Marija Makarovič je otroke iz vrtca popeljala v svet pesmi in starih igrač (foto Maja Logar, Pionirska knjižnica Rotovž, 2003).

⁴ Tatjana Jamnik: Leto se izteka. Dupleške novice 7(2002)4, str. 20.

Detajl z vabila na otvoritev razstave izvirnih ilustracij Lilijane Praprotnik-Zupančič ob mednarodnem dnevu knjig za otroke, dogodek sta z avtorico oblikovali Zdenka Gajser in Maja Logar (foto Sabina Fras Popović, Pionirska knjižnica Nova vas, 2003).

lej zanimivo izbirane in strokovnost pri postavitvah razstav je marsikdaj navdušila gostujoče umetnike in obiskovalce. Pristop pri postavitvi razstav se v Pionirski knjižnici Nova vas in Pionirski knjižnici Rotovž pogosto že približa načinu dela v galerijah in muzejih, knjižne, književne in knjižnične dimenzije pa jim pridajajo svojstven pečat, na katerega smo v Mariborski knjižnici resnično ponosni. Razstave mladim bralcem Mariborske knjižnice v vseh njenih enotah odstirajo estetske, čutne in z vseh stališč bogate svetove, dramijo pri obiskovalcih nenehna presenečenja, vzdušje v prostoru, občutek premikanja in svobode ter možnost biti obveščen o vsem novem, kar nastaja za otroke, z njimi in ob njih. Pomembno je, da lahko razstave sledijo tudi gibanju lastnega okolja in v knjižnice prenašajo njihove pomembne drobce. Bogastvo in posebnost Mariborske knjižnice je, da lahko razstave v vsaki enoti hodijo samosvojo pot, ki jo opredeljuje umeščenost v različne okraje, mestne četrti in občine ter ne nazadnje tudi nič manj dragocena usmerjenost knjižničark in knjižničarjev, ki to dejavnost pokrivajo.

Razstave za mlade bralce pripravljajo v kombiniranih enotah včasih vodje enot sami (kdaj v sodelovanju z bližnjimi vrtci, šolami, krajevnimi umetniki in zanimivimi osebnostmi), včasih se razstave vanje prenesejo iz pionirskih enot, včasih pa pri postavitvah pomaga kdo iz skupine za dejavnosti za mlade bralce. Razstave so v zunanjih enotah zaradi časovnih in kadrovskih omejitev nekoliko ožje zastavljene, čeprav zato nič manj pomembne, res pa je, da redkeje doživijo velike otvoritve.

Ob omembi delitve razstav na tematske, priložnostne in prenose naj opomnimo, da slednjih dveh oblik praviloma ne začnemo s prireditvijo, medtem ko velike tematske razstave v celotni mreži Mariborske knjižnice vsaj nekajkrat v letu prinesejo s seboj tudi domiselne, dragocene in odmevne otvoritve.

Otvoritve razstav so v krogu prireditev za mlade bralce kompleksni umetniški dogodki in se po obsegu in odmevnosti umeščajo v njihov vrh. Do največje popolnosti so razstavno dejavnost in otvoritve razstav najbrž uspeli privedi v Pionirski knjižnici Nova vas, k čemur so deloma prispevale idealne prostorske mož-

nosti, vsekakor pa tudi odlična skupina knjižničark ter njihovo celovito poznavanje preteklih in sodobnih tokov različnih področij, ki se dotikajo otroškega sveta. V Pionirsko knjižnico Nova vas po toplih prepletih zaidejo izvrstne vsebine, se naselijo v razstave in se preko njih prenesejo tudi v ostale prireditve in dejavnosti v enoti. Zato ni bilo naključje, da je v teh prostorih dolgo zorela želja po stalnem razstavišču in se v letu 2003 v minigaleriji tudi uresničila.

Pionirska knjižnica Rotovž je za postavitve razstav prostorsko precej manj primerna, zato je večje razstave najprej postavljala v Mali dvorani, danes pa z njo gostuje v prostorih Umetnostne galerije Maribor. Žal morajo zato tudi otvoritve razstav potekati zunaj Mariborske knjižnice. V zadnjem času so v enoto namestili razstaviščna stekla, ki omogočajo stalne manjše razstave ali delčke razstav v izposojevalnici, kamor vzporedno prehajajo tudi nekatere otvoritvene prireditve.

Velike razstave postavijo člani skupine za dejavnosti za mlade bralce največkrat za Pionirsko knjižnico Rotovž ali Pionirsko knjižnico Nova vas. Avtor razstave ali skupina, ki jo pripravlja, načrtuje in izvede tudi otvoritev. V sodobnosti pripravimo v Mariborski knjižnici za mlade bralce povprečno 4 velike otvoritve razstav v letu in jih tako kot razstave običajno enakovredno razdelimo med že omenjeni osrednji pionirski enoti. Danes štejemo za največjo in najodmevnejšo prireditvev za mlade bralce tradicionalno otvoritev razstave izvirnih ilustracij ob 2. aprilu, mednarodnem dnevu knjig za otroke. Praznik na tak način obeležujemo že od leta 1984, ko je Pionirska knjižnica Rotovž v Mali dvorani postavila razstavo originalnih ilustracij Kamile Volčanšek in jo odprla 2. aprila. Avtorica razstave Darka Tancer-Kajnih je ob tej priložnosti vodila pogovor z gostoma Kamilo Volčanšek in Kostjo Gatnikom.

Otvoritve razstav so imele dolga leta podoben vzorec in so v svojo sredo privabljale avtorje razstavljenih del ter vključevale tudi pogovore z njimi. Zadnja leta osemdesetih let in še bolj začetki devetdesetih so otvoritvenim prireditvam pridali nove oblike. Odtlej smo v knjižnico ob avtorju, če je bilo le mogoče, po-

Ob otvoritvi razstave ilustracij Sama Jenčiča, avtor v družbi z lutkarjem Nacetom Simončičem in njegovim Tačkom (foto Maja Logar, Pionirska knjižnica Rotovž, 1996).

Likovni urednik Pavle Učakar je na otvoritvi razstave izvornih ilustracij Daniela Demšarja predstavil umetnika (foto Suzana Slavič, Pionirska knjižnica Rotovž, 2001).

vabili še katerega od likovnih kritikov, likovnih urednikov, umetnostnih zgodovinarjev ali strokovnjakov s področja knjižne ilustracije, ki je izbranega ilustratorja tudi predstavil. Te povezave so se ohranile vse do danes in morda je lepo omeniti, da so dragocene predvsem za mlade avtorje, ki začenjajo ilustratorske poti in zanimive orise svoje ustvarjalnosti sprejemajo kot dragocen poklon. Naša sodelovanja so v tej smeri vsekakor najbogatejša z Marušo Avguštin, srečala pa so nas tudi s Pavletom Učakarjem, Janezom Lombergarjem in Robertom Inhofom.

Skoraj sočasno so otvoritvene prireditve odprle prostor tudi glasbenim nastopom ter gledališkim in lutkovnim predstavam.

Ob omenjenih razstavah ob 2. aprilu je slovenska knjižna ilustracija marsikdaj zaznamovala tudi druge večje razstave, katerih otvoritve so bile podobno zasnovane, medtem ko so pri tematskih razstavah bogato zastopane tudi etnološke, mitološke in umetnostnozgodovinske vsebine. Te so se pogosto dotikale povedk, pravljic in izročila ter so temu primerno oblikovale tudi svoje prireditve, na katerih med gosti srečamo ljudske godce in pevce (Trutamoro Slovenico, Ljubo Jenče, Tomaža Rauha), strokovnjake (Marijo Makarovič) in folklorne skupine. Največ velikih razstav in njihovih otvoritev se je zapisalo v decembrski čas in z njimi pripravilo praznično vzdušje v knjižnici, mnogo razstav pa seveda še vedno najde prostor tudi med letom.

Veseli december je bil v naši knjižnici razgiban kot vsako leto. Osrednja prireditev meseca pa je bilo odprtje razstave mlade ilustratorke Urške Stropnik. Povzela bom strnjene misli Anice Jurkovič, ki je v uvodu odprtja razstave dejala: 'Prijazno razstavo smo si naročili, kaj prijazno, veselo in razigrano kot se spodobi za ta zimski in veseli čas. Z razstavo ostajamo zvesti načelu, da vsaj enkrat na leto predstavimo mladim bralcem enega slovenskih ilustratorjev z izvornimi ilustracijami.'

Bil je eden tistih večerov, ko se v zraku nekaj zgodi. V svečano razpoloženje sta nas popeljala Aleš Hadalin in Joži Šalej s songi Franeta Milčinskega-Ježka. Kot gostjo smo povabili tudi umetnostno zgodovinarico

*gospo Marušo Avguštin, ki nas je popeljala po razstavi in spregovorila o 'poklicanosti' mlade slovenske ilustratorke. Večer je bil živ in poln prijateljskih stikanj in modrovanj, saj so se nam pridružile tudi urednice nekdanje Založbe Obzorja, ki so Urškino ustvarjalnost tudi odkrile. /.../*⁵

Če zajamemo celotni časovni lok razstav in njihovih otvoritev za mlade bralce, lahko izpostavimo razvoj, ki v središče vse bolj postavlja njenega bistvenega naslovnika - otroka. Predvsem otvoritve so bile sprva zelo svečani dogodki, ki so jih pogosto spremljali imenitni gostje in so prinašali temeljite strokovne predstavitve. Otroci so bili v dogajanje v večji meri vključeni šele v nadaljevanju, ob vodstvih po razstavah, same otvoritve pa so predstavljale uradni začetek pomembnega in zanimivega dogodka, ki je v glavnem privabil odrasle obiskovalce. Tak način se je še dolgo ohranil v Pionirski knjižnici Rotovž, medtem ko je Pionirska knjižnica Nova vas že od vseh začetkov tudi na otvoritve v prvi vrsti privabljala številne mlade obiskovalce in je svoje prireditve zanje vselej znala tudi izvirno pripraviti. Danes so otvoritve razstav za mlade bralce tako naravnane v celotni mreži Mariborske knjižnice. Programi so izbrani posebej zanje, predstavitve so strnjene na najnujnejše informacije, ki zadostijo tako odrasli kot otroški radovednosti, pogovori so usmerjeni v zanimiva druženja z avtorji, ki jih kdaj nadaljujemo tudi z ustvarjalnicami. Izhajamo s stališča, da naj bo otvoritev vesel, zanimiv in radoveden dogodek za naše najmlajše uporabnike. Kadarkoli si želimo avtorja kompleksneje predstaviti tudi odraslemu občinstvu, pripravimo povezavo s prireditvami za odrasle, ob posameznih razstavah pa izdelamo tudi zgibanke, ki prinašajo podatke o avtorju, o njegovem delu in natančno orisujejo razstavo. Srečanja z avtorji in gosti se po programu vselej in povsod razvijajo v prijazna pomenkovanja, v počasne ogleda, raziskovanja in igranja.

Večje razstave je in jih še vedno odpira ravnateljica knjižnice, predstavijo in orišejo pa jih njeni avtorji, ki pogosto izpeljejo tudi pogovore z gosti. Otvoritve razstav za mlade bralce so največkrat pripravljali in izvajali Andreja Babšek, Monika Čermelj, Tanja Dolinšek,

Likovna kritičarka Maruša Avguštin na otvoritveni prireditvi razstave ilustracij in igrac Urške Stropnik (foto Metka Narath, Pionirska knjižnica Nova vas, 2002).

⁵ Zdenka Gajser: Razstava izvirnih ilustracij in igrac Urške Stropnik v Pionirski knjižnici Nova vas. Informator (Mariborska knjižnica) (2003)40, str. [5].

Slovenski ilustratorji na obiskih v Mariborski knjižnici: Ančka Gošnik Godec, Matjaž Schmidt, Jelka Godec Schmidt, Urška Stropnik (fotoarhiv Mariborske knjižnice, 1998, 2002).

Zdenka Gajser, Anica Jurkovič, Robert Kereži, Darja Kramberger, Maja Logar, Sonja Matijević, Anamarija Petančič, Suzana Slavič in Darka Tancer-Kajnih. Običajno široko zasnovano in dolgotrajno delo ob postavitvah in otvoritvah večjih razstav v svoje priprave in gostoljubje vključuje celotne ekipe pionirskih knjižnic ter nemalokrat tudi ostale člane skupine za dejavnosti za mlade bralce. Predvsem v sodobnosti se takšno sodelovanje iz ene enote pogosto razmahne v kompleksna razstavišča, ki se nadaljujejo v več knjižnicah in tako celotno mrežo vključijo v svoje dogajanje, mesto pa na različnih lokacijah zaobjamejo v predstavljano vsebino in umetnost. Tudi to je bogastvo razstav in njihovih otvoritev, ki so po vsej verjetnosti tako močne, tople in vesele ravno zaradi jasnih usmeritev ter lepo naravnanih želja in misli, ki se v nekem prostoru dalj časa intenzivno srečujejo.

Pionirska knjižnica Maribor 2. april, mednarodni dan knjig za otroke (sicer rojstni dan H. C. Anderse-na), že tradicionalno obeležuje z razstavami izvirnih ilustracij. Včeraj je bila tako v Pionirski knjižnici Nova vas otvoritev razstave izvirnih ilustracij ilustratorke, pa tudi pesnice in pisateljice Lilijane Praprotnik-Zupančič oziroma Lile Prap. Na ogled so zlasti ilustracije iz njenih Živalskih uspavank in Malih živali, del ilustracij pa je mogoče videti tudi v Pionirski knjižnici Rotovž in Pionirski knjižnici Tabor. |...|

Spričo izjemne popularnosti avtorice in obilice prireditvev, ki bi jim ob takšnem dnevu najbrž morala prisostvovati, je bilo še posebej fino, da se je lahko otvoritve razstave svojih ilustracij tudi udeležila. Sproščeno srečanje z njo sta sooblikovali Zdenka Gajser in Maja Logar, zdaj ena, zdaj druga, zdaj avtorica so pripovedovale živalske uspavanke in pripovedke. Takšna, kot so njene knjige, je bila Lila Prap tudi v živo: nepretenciozna, odštekana in prijetna.⁶

Otvoritve razstav za mlade bralce v Mariborski knjižnici si želijo, da bi otrokom čim bližje prinesle umetnost in da bi v njihovo sredo pripeljale ljudi, ki jo zanje ustvarjajo. Naj med imenitnimi gosti, ki so jih lahko na otvoritvah srečali, navedemo Branko Jurca, Kamilo Volčanšek, Kostjo Gatnika, Marjana Mančeka, Kristino Brenkovo, Leno Holmqvist, Ika Otrina,

⁶ pv [Petra Vidali]: Lila Prap z ilustracijami in v živo : ob mednarodnem dnevu knjig za otroke. Večer, 3. aprila 2003, str. 11.

Matjaža Schmidta, Jelko Godec Schmidt, Ančko Gošnik Godec, Marijo Vogeltnik, Eko Vogeltnik, Daniela Demšarja, Marjanco Jemec-Božič, Jelko Reichman, Zvonka Čoha, Miroslava Šuputa, Mojco Cerjak, Lucijana Reščiča, Svetlano Makarovič, Sama Jenčiča, Naceta Simončiča s Tačkom, Urško Stropnik, Janeza Bogataja, Marijo Makarovič, Borisa Strmška, Boga Čerina, Katjo Levstik, Lilijano Praprotnik-Zupančič, Janeza Bitenca in Andrejo Borin.

Seveda nas je na otvoritvenih prireditvah razstav obiskalo še veliko drugih avtorjev, glasbenih in gledaliških skupin, mladih ustvarjalcev iz vrtcev in šol ter gostov iz tujine, ki so v knjižnico najpogosteje stopali v obdobju intenzivnega mednarodnega sodelovanja. Otvoritve razstav lahko s celovitim orisom te dejavnosti v Mariborski knjižnici v zborniku nadgradimo s prispevkoma Andreje Babšek in Darke Tancer-Kajnih.

Glasbeni in gledališki nastopi

Umetniški nastopi glasbenikov ter gledališke in lutkovne predstave se danes praviloma ne pojavljajo kot samostojne prireditve. Takšno obliko so izjemoma ohranile le še ob izteku leta, ko tu in tam predstavljajo praznično darilo za mlade bralce, sicer pa so glasbeni in gledališki nastopi pogosta popestritev in dodatek k srečanjem z avtorji ali k otvoritvam razstav.

V preteklosti je bilo drugače, saj so bila sodelovanja med kulturnimi ustanovami živahnejša in je bila knjižnica marsikdaj celo prizorišče gledaliških predstav. Slovensko narodno gledališče Maribor je med Borštnikovim srečanjem namreč del svojih predstav za otroke poklonilo tudi Mariborski knjižnici in jih preneslo v njene prostore. Te prireditve so bili hkrati prvi gledališki nastopi v naših enotah sploh. Skrb zanje je prevzela Sonja Matijevič, ki je dragocene povezave več let skrbno tudi negovala. Začele so se v letu 1984 in trajale vse do leta 1990, kar je pomenilo bogato obdobje in izjemno lepo prepletanje z gledališkim svetom. Hkrati s predstavami smo v knjižnici v tem času za otroke pripravljali pogovore z gledališkimi

Glasbeno popotovanje s Čandro – Barbaro Košljar (foto Metka Narath, Pionirska knjižnica Nova vas, 2003).

Ob skupni prireditvi s Kajetanom Kovičem pevka Neca Falk podpisuje slikanico Maček Muri (foto Maja Logar, Pionirska knjižnica Nova vas, 2002).

igralci, organizirali smo ogled gledališča, v Kazinski dvorani SNG Maribor pa lahko zasledimo tudi koncert Svetlane Makarovič za mlade bralce, ki ga je tam pripravila Pionirska knjižnica Rotovž. Nedvomno je šlo za globlje sodelovanje, ki je bilo pomembno za obe ustanovi in še bolj za otroke, ki jim je bil tako že v zgodnjem otroštvu omogočen nenavaden, prijeten in širok vstop v velike umetnosti. Zanimiv je podatek, da so v najboljših časih v jesenskih dneh knjižnico dosegle tudi po štiri predstave letno in smo jih lahko tako resnično ponesli v dobršen del mreže Mariborske knjižnice. Gledališke predstave so gostovale predvsem v Pionirski knjižnici Rotovž, pogosto pa še v knjižnicah v Hočah, Kamnici, Pekrah, na Pobrežju, Studencih in na Teznem.

O prisotnosti Borštnikovega srečanja v Mariborski knjižnici priča vsebina dopisa iz arhiva:

Že vrsto let Borštnikovo srečanje bogati program Pionirske knjižnice. Tako skupaj odpiramo vrata gledališki besedi tudi tistim otrokom, ki bi jim sicer tovrstno doživetje ostalo skrito za vselej. Prosimo vas, da nam tudi letos namenite dve predstavi, in sicer za Knjižnico Pobrežje in Knjižnico Pekre. Naj povemo, da so prostori naših knjižnic majhni, zato bi morali temu prilagoditi tudi program.

Čutimo, da Mariborčani dobivamo Gledališče, in smo vam zato globoko hvaležni.⁷

Leta 1988 smo otrokom priredili prvi samostojni glasbeni nastop. To je bil *Koncert Mačje godbe z Mačkom Murijem* z Neco Falk in Jerkom Novakom. Leto 1992 je v Mariborsko knjižnico prineslo prvo lutkovno predstavo *Cufek* in z njo pripeljalo igralca Milivoja Mikija Roša.

Od leta 1993 so samostojni glasbeni ali gledališki nastopi pogosto znamenovali decembrski čas, če je bilo le možno, pa smo isto prireditev prenesli v več enot mreže. Nekaj zadnjih let tudi ob teh priložnostih nastope vse pogosteje navezujemo na razstave in prireditve večjih pionirskih oddelkov in tako dogodke vpletemo v življenje knjižnice in tok lastnih dejavnosti.

Pri izborih ustvarjalcev in skupin se trudimo, da bi v knjižnico povabili kakovostne predstave, ki jih otroci našega mesta in njegovega obrobja še niso imeli

⁷ Sonja Matijevič, dopis vodstvu Borštnikovega srečanja 26. junija 1990. Arhiv Mariborske knjižnice.

priložnosti spoznati. Zato se v iskanjih povezujemo z različnimi slovenskimi kulturnimi institucijami, prodornimi skupinami in posamezniki. Prireditve so nas doslej najpogosteje povezale z Neco Falk, lutkovnim gledališčem FRU-FRU, lutkovnim gledališčem Papi-lu, lutkovnim gledališčem KUD-a France Prešeren, z Bogdano Herman, Brino Vogelnic in klovneso Evo Škofič-Maurer.

Pionirska knjižnica Nova vas je otrokom za praznično vzdušje namenila čisto poseben obisk – klovneso princeso Evo Škofič Maurer. /.../ Malčki so kukali mimo njenih pisanih oblačil, ogledovali so si njene čeveljce, velikanske gumbе, ki so bili čudno natreseni, nekateri so se učili cirkuških veščin. Večer je prinesel slovo, dan nedaleč za njim pa pisemce:

»Lepo pozdravljeni,

tole so imena, ki sem jih prepisala z risbic. Prosim, če vsakemu od otrok podarite mojo kartico, ker so se tako lepo potrudili in se jim zahvalite v mojem imenu. /.../ Lepo mi je bilo pri vas. Otroci pa so bili nekaj posebnega: pametni, pristrčni in radoživi.

Lepo se imejte pa velik' se smejte, Eva Š. Maurer.«
/.../⁸

Likovne ustvarjalnice

V devetdesetih letih so se med prireditvami knjižnice začele pojavljati likovne ustvarjalnice, ki so zapolnjevale takratni primanjkljaj tovrstnih aktivnosti za otroke v mestu. Maribor v tem času namreč še ni imel tako pestre ponudbe prireditev in dejavnosti, ki bi jih lahko otroci v prostem času obiskovali, se v njih družili in razvijali svoja ustvarjalna hotenja.

Decembra 1990 sta Anica Jurkovič in Sonja Matijević pripravili ustvarjalnico, ki sta jo naslovili *Krasitev knjižnice* in sta jo uresničili v Knjižnici Hoče, Knjižnici Pekre in v Knjižnici Pobrežje. Kmalu zatem so se likovne ustvarjalnice razmahnile po celotni mreži. Vključevale so likovno ustvarjanje v različnih tehnikah in pisano paletu tem ter so v izvajanju vključevale tudi zunanje sodelavce, največkrat likovne pedagoge in umetnike. Ustvarjalnice so velikokrat pospremile

Praznični nastop lutkovne skupine KUD France Prešeren iz Ljubljane s predstavo *Volk in trije kozlički* (foto Tanja Dolinšek, Pionirska knjižnica Rotovž, 2000).

⁸ Maja Logar: December je bil za drobne prijatelje knjižnice velik vesel praznik. Informator (Mari-borska knjižnica) (2003)40, str. [8].

Ustvarjalno razpoloženje v Knjižnici Duplek (foto Tatjana Jamnik, 2003).

praznična obdobja in se pogosto navezovala na ljudske šege in navade. V letu 1996 se je v knjižnici zaposlila Metka Lipnik, likovna pedagoginja, ki je takrat prevzela večino vodstev likovnih ustvarjalnic v enotah in jim pridala zanimive in pogumne vsebine. Hkrati je bil to tudi čas, ko so se v mestu dramili Zveza prijatejev mladine, Dom ustvarjalnosti mladih, številna nova društva in tudi druge, komercialnejše institucije in družbe, ki so začele zapolnjevati ponudbo podobnih prireditev in prostočasnih aktivnosti za najmlajše. V Mariborski knjižnici smo se zato tudi znotraj teh prireditev obrnili k svojim najtoplejšim, najvarnejšim in za nas najbogatejšim pravljicam. Ustvarjalnice smo odslej vselej povezovali z za nas bistveno knjigo in literarno umetnostjo. Samostojne likovne delavnice so se v Mariborski knjižnici ohranile pri dejavnostih za odrasle bralce, skupina za dejavnosti za mlade bralce pa se je odločila, da bo na tem področju peljala lastno pot in jo gradila s svojo drugačnostjo in poslanstvom. Leto 1998 do konca utrdi načrtano pot. Pravljičice z ustvarjalnico še vedno bogatijo praznična obdobja v letu in v manjših enotah obeležujejo prehode letnih časov, pogosto se prekrivajo s Pravljičnimi veselimi počitnicami, nemalokrat pa so v kateri od enot samo dodatna popestritev. Le v Pionirski knjižnici Nova vas so se odločili, da bodo pravljice z ustvarjalnico pripravljali redno, enkrat v mesecu. Vodila jih je Zdenka Gajser, med leti 2000 in 2002 so v enoti to obliko dela priključili k stalnim prireditvam in dejavnostim.

Pravljičice z ustvarjalnicami je v Knjižnici Duplek dve leti redno izvajala tudi Tatjana Jamnik, sicer pa jih v enote Mariborske knjižnice, kadar je možno, kot priljubljeno in dragoceno obliko prireditve za otroke prenašajo in jih izvajajo člani skupine za dejavnosti za mlade bralce. Vodje enot, ki so hkrati vključeni v dejavnosti za mlade bralce, jih v svojih enotah izvajajo sami. V Knjižnico Hoče sta pravljicam z ustvarjalnico pot utrli Tanja Dolinšek in Suzana Slavič, podoben razvoj pa zasnuje tudi Monika Čermelj v Knjižnici Kamnica.

Zaključne prireditve kluba bralcev

Mariborska knjižnica si je med svoje dejavnosti večkrat želela vključiti obliko dela, ki bi bila namenjena odraščajočim otrokom, saj je večino aktivnosti za mlade bralce obiskovala starostna skupina otrok od predšolskega obdobja do petega razreda osnovne šole in smo pri mladostnikih dalj časa beležili osip pri obiskovanju prireditev.

Začetni sosvet bralcev je svoje druženje s Sonjo Matijević še najbolj zapolnjeval z urednikovanjem *Knjižnih razgledov* in s prisotnostjo na pogovorih o knjigah. Po daljšem premoru je odraščajoče otroke v svojo bližino povabila Agica Kovše in po ponovnem potišanju še Maja Logar. Občasno je pri obeh skupinah sodelovala Blanka Bošnjak. Delo v klubu bralcev je bilo tematsko zasnovano in skupina mladostnikov je celo leto nizala raziskovanja, spoznavanja, branja in likovne ustvarjalnosti ter z njimi dopolnjevala, razkrivala in gradila izbrano vsebino. Izlet se je usmerjal v isti prostor in je nakazoval strnitev kontinuiranega dela, zaključna prireditev pa je bila praznik, za katerega so se otroci ob mentorstvu sami odločili, ga domislili, pripravili in izvedli. Običajno so na njem predstavili celoletno delo, pripravili so dramatizacije in glasbene vstavke, izpeljali pa so tudi srečanja in pogovore s povabljenimi avtorji. Zanimivo je bilo spremljati, kako drugačno in samosvoje občinstvo so uspeli otroci v takšnih trenutkih v knjižnico privabiti in kako zelo so bili s svojim neprekinjenim bivanjem v skupini, s prisotnostjo v knjižnici in na različnih prireditvah močni pri znanovanju sovpadajočega obdobja. Seveda so svoje prijatelje, sošolce in znance sproti obveščali o vsem, kar se je v knjižnici dogajalo, skupaj z njimi pa so prireditve bogatili tudi z dragoceno prisotnostjo.

Ker so zaključne prireditve kluba bralcev počasi nastajale in se izoblikovale ob njihovih druženjih, so dolgotrajen proces, ki je postopoma razkrival področja in večšine, potrebne za realizacijo. Otroci sami so jih ustvarjali in usmerjali, s pomočjo mentorjev so navezovali stike z avtorji ter ob vajah za izvedbo izdelovali tudi vabila, pripravljali zgibanke, prostor, obveščali medije in v celoti uresničili zastavljeni pro-

Zaključna prireditev kluba bralcev *Poletni dan* (fotoarhiv Mariborske knjižnice, Pionirska knjižnica Rotovž, 1997).

gram. V tem je tudi bistvena značilnost prireditve, ki jih je snoval klub bralcev. Doslej opisovane prireditve se namreč na otroka in mladostnika šele naslavljajo in hkrati odražajo videnje, želje in usmerjenost knjižnice, vzgibe okolja in ne nazadnje tudi strokovno usposobljenega kadra. Dogodek, ki ga klubovci soustvarjajo, pa skupino mladih bralcev že v izhodišču aktivno vključuje, ko skupaj z nami pripravijo dogodek za svoje vrstnike in jim s tem vrata v knjižnico tudi najbolj vabljivo odpro.

Občinska žrebanja za mednarodni knjižni kviz in slovenski knjižni kviz

Mariborska knjižnica se je leta 1992 prvič pridružila reševanju mednarodnega knjižnega kviza, ki ga je vodila in izvajala nemška bralna ustanova Stiftung Lesen. Leta 1998 je to gibanje zamrlo, nadaljeval pa ga je slovenski knjižni kviz, ki ga od 1999. leta naprej pripravlja Pionirska knjižnica Knjižnice Otona Župančiča v Ljubljani s sodelavci. Služba za mlade bralce v Mariborski knjižnici z Moniko Čermelj, vodjo projekta pri nas, in s skupino za dejavnosti za mlade bralce skrbi, da informacije in reševalne pole z navodili in predlogi prenese do šolskih knjižnic svojega območja in da omogoči reševanje kviza v vseh enotah knjižnične mreže. Ob izteku kviza v knjižnici zberemo rešitve in izpeljemo območno žrebanje. Žrebanja ob zaključku kviza so bila že od vsega začetka množična in priljubljena jesenska prireditve z bogatim kulturnim programom, ki se želi pokriti s 17. septembrom, dnevom zlatih knjig. Nagrajenci prejmejo knjižne darove, glavnemu izmed njih pa skupaj z njegovo šolsko knjižničarko omogočimo pot na republiško žrebanje v Ljubljano. V Mariborski knjižnici je zaključno območno žrebanje knjižnih kvizov potekalo sprva v Pionirski knjižnici Nova vas, od leta 1997 pa izmenoma v dveh naših največjih pionirskih enotah, Pionirski knjižnici Nova vas in Pionirski knjižnici Rotovž. Slednja si je zaradi pomanjkanja prostora za prireditve največkrat pomagala z Malo dvorano in s prijateljskim sodelovanjem z Lutkovnim gledališčem Maribor.

Knjižno nagrado izžrebanki podarjata Andreja Babšek in gost prireditve pisatelj in glasbenik Matjaž Pikalo (foto Suzana Slavič, Pionirska knjižnica Rotovž, 2002).

Žrebanja so otroke razveseljevala z različnimi gosti, med katerimi so bili Andrej Strmecki, Tone Partljič, Jaka Čop, Peter Andrej, Adi Smolar, Tomo Križnar, Boris Bobek, Neca Falk, Marko Vezovišek, Nina Kotelj in Matjaž Pikalo.

Leto 2003 je v organizacijo žrebanja prvič prineslo večje spremembe, saj smo se z Zvezo prijateljev mladine Maribor in z odborom Prežihove bralne značke pri ZPM Maribor povezali pri snovanju prvega bralnega maratona v Mariboru. Ker je obeleževal 36. sezono Prežihove bralne značke in je sledil zgledu praznovanja v Ljubljani, smo ga umestili v 17. september, ki je sovpadal tudi s tradicijo našega zaključka sezone slovenskega knjižnega kviza. Zato smo se odločili, da bomo oba dogodka povezali in maraton popestrili z žrebanjem. Ker je kviz tistega leta obravnaval Prekmurje in Miška Kranjca, smo k slavju povabili pisatelja in igralca Milivoja Mikija Roša, enajstim izžrebancem smo poklonili knjige in že omenjeno glavno nagrado, žrebanje pa smo tako prvič izpeljali tudi na prostem in na Grajskem trgu krog reševalcev razširili s pestro množico ciljanega in naključnega občinstva.

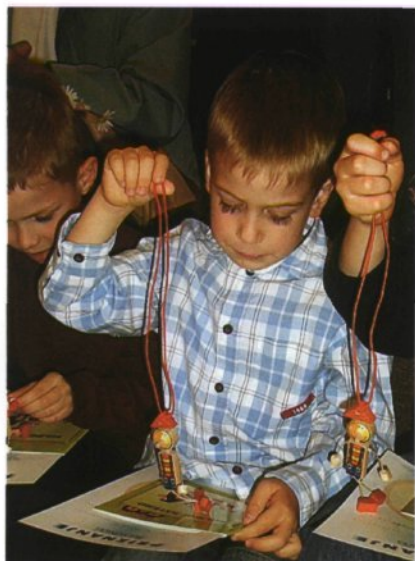

Prvi bralni maraton in žrebanje za slovenski knjižni kviz *Miško Kranjec in Prekmurje* (foto Maja Logar, Grajski trg v Mariboru, 2003).

Prireditve ob zaključkih bralnih projektov

V zadnjem desetletju so projekti za spodbujanje branja pri mladih bralcih doživeli precej novosti. Najbolj uveljavljena in pri nas najbolj poznana Bralna značka je svoja prizadevanja dopolnila z vsebinskimi in organizacijskimi spremembami, med katere se nedvomno umešča tudi uvedba predšolske bralne značke, ki se je poimenovala Bralček palček. Založba EPTA je v slovenski prostor pripeljala Knjigobube, v Mariboru pa smo v nekaterih vrtcih lahko spremljali še nekaj podobnih projektov (na primer Bralni nahrbtnik), ki so sledili podobnim ciljem in so želeli otroke predvsem spodbuditi k branju in mu približati knjigo.

Mariborska knjižnica s svojim delom pri bralcih že od nekdaj tudi sama neguje in spodbuja iste usmeritve, vrsto let pa aktivno sodeluje tudi pri izvajanju različnih bralnih projektov. Vodja službe za mlade bralce je

Veseli se priznanjem in darilcem ob zaključku predšolske bralne značke (foto Metka Narath, Pionirska knjižnica Nova vas, 2003).

bil vselej vključen v odbor Prežihove bralne značke, člani skupine so sodelovali pri izmenjavah strokovnih izkušenj z mentorji, nenehne povezave ob izvajanju pa so utrjevala tudi pomembna sodelovanja z vrtci in šolami na območju celotne knjižnične mreže.

Prisotnost splošne knjižnice pri raznoterih projektih za spodbujanje branja je večplastna in se pogosto začne že pri svetovanju ob izboru knjig ter z zgodnjimi obiski v knjižnicah, ki ob vodstvu in pravlјici najmlajšim olajšajo prve vstopne in jim odstrejo možnosti in dejavnosti knjižnice. Hkrati s tem je marsikatera vzgojna institucija uresničevanje bralnega projekta v večjem skupnem deležu prenesla v knjižnico, v kateri so prisluhnili pripovedovanju pravljic in zgodb iz nekaterih v program vključenih knjig, še pogosteje smo pri nas vsebine bogatili z lastnimi izbori. Seveda si je vsak vrtec, šola in celo mentor delo načrtal po svoje, mi pa smo mu sledili s svojim načinom dela, ga prepletali z umetnostjo pripovedovanja in vanj uvrščali tudi slikanice iz bogate arhivske zbirke, ki je namenjena razvijanju in izvajanju dejavnosti za mlade bralce. Sodelovanje se je zato oblikovalo na različne načine in na različnih ravneh, kljub vsemu pa ga lahko strnemo v štiri osnovne oblike, ki so se v posameznih skupinah in knjižnicah izvajale v celoti ali posamično:

- obisk knjižnice z vodstvom in pravlјico,
- pripovedovanje pravljic za uresničevanje programa bralnega projekta (v knjižnici, izjemoma tudi v šoli, vrtcu, zavodu),
- dodatna sodelovanja (postavitve razstav v knjižnici, ustvarjalnice, pogovori z avtorji),
- prireditve ob slavnostnem začetku ali zaključku bralnih projektov in podelitev priznanj (v knjižnici ali v matični ustanovi skupine).

Bralno značko vsako leto prejme veliko osnovnošolcev, prvič pa so se v tem letu zanjo potegovali cicibani iz Vrtca Ivana Glinška v Mariboru. Sinoči so namreč v dvorani Rotovške knjižnice podelili prvih devetnajst cicibanovih bralnih značk. /.../ 'Naša skupina Marjetica, v katero je vključenih 19 otrok, je vse šolsko leto sodelovala s Pionirsko knjižnico Rotovž, kjer so nam knjižničarji pomagali organizirati ure pravljic,

*razstave, različna srečanja, malčkom pa so razkazali tudi prostore knjižnice. Osnovne informacije o bralni znački in pomenu vzgoje otroka s knjigo so nam dali v Osnovni šoli Ivana Cankarja,' je povedala Irena Krajnc, vzgojiteljica v vrtcu Ivana Glinška. /.../*⁹

V sklopu prireditev se bomo nekoliko dlje pomudili le ob zaključnih dogodkih. Najpogosteje smo jih pripravljali v Pionirski knjižnici Rotovž, Pionirski knjižnici Nova vas, Knjižnici Pobrežje, Knjižnici Tezno, Knjižnici Pekre in Knjižnici Šentilj, posebno obliko pa so ti dogodki dosegli v občini Ruše.

Običajno se celoletno sodelovanje posamezne skupine poveže z eno od bližnjih enot naše knjižnice in večkrat celo z eno od pravljčark, zato se tudi zaključna prireditev najraje postavi v isto okrilje. Kjer je mogoče, izpeljemo prireditev kar v knjižničnih prostorih, ker pa je srečanje otrok, vzgojiteljev, učiteljev, staršev in ostalih sorodnikov res slavnostno in zelo obiskano, se dogodek trudimo postaviti v čas, ko je določena enota za uporabnike zaprta ali pa enote z daljšim odpiralnim časom za ta čas ob predhodni najavi za izposajo izjemoma celo sami zapremo. Običajno tudi v zaključno prireditev vključimo pripovedovanje, marsikdaj s programom sodelujejo otroci, priznanja in darove pa bralcem najpogosteje podelita njihova pravljčarka in mentorica, vzgojiteljica ali učiteljica.

Včasih se prireditve pripravijo v vrtcu, šoli ali kulturnih dvoranh občine oziroma kraja. Lep primer takega praznika lahko že vrsto let spremljamo v občini Ruše, kjer se zgledno celoletno prepletanje ob rednih pravljčinih urah in ob posebnih projektih vsako leto že utečeno strne v množični kulturni dogodek otroškega vrveža in prazničnega vzdušja. Izmenično se v dvoranh v Bistrici ob Dravi in v Rušah odvrtijo veliki zaključki za mlade bralce OŠ Janka Glazerja Ruše ter enot vrtca v Rušah in Bistrici ob Dravi, seveda pa sta močno prisotni tudi obe tamkajšnji enoti Mariborske knjižnice: Knjižnica Janka Glazerja Ruše in Knjižnica Bistrica ob Dravi.

Sodelovanja ob zaključkih bralnih projektov so pogostejša pri povezavah z vrtci in z osnovnimi šolami v prvem triletju, medtem ko so v zrelejšem bralskem obdobju zaključne prireditve bralnih projektov v naši

Zaključni prireditvi predšolske bralne značke v Vrtcu Lovrenc na Pohorju in v dvorani kulturnega doma v Bistrici ob Dravi (foto Ana Pernat in Sabina Fras Popović, 2003).

⁹ sav: Cicibanova bralna značka, Večer, 17. aprila 1999.

knjižnici redke. Različne enote so se ob omenjenih bralnih projektih in njihovih prireditvah srečevale s številnimi vrtci in šolami. Ob že navedenih iz občine Ruše naštejemo še Vrtec Ivana Glinška, OŠ Prežihovega Voranca, OŠ Bojana Iliča, OŠ Zgornja Kungota in enoti vrtca v Spodnji Kungoti in Svečini, Vrtec Jadvice Golež, Vrtec Jožice Flander, Vrtec Studenci in njegovo enoto v Limbušu, OŠ Martina Konšaka in Vrtec Pobrežje.

Pri izvajanju bralnih projektov so sodelovali in zaključne prireditve izvajali Zdenka Gajser, Anica Jurkovič, Robert Kereži in Suzana Slavič. V Pionirski knjižnici Nova vas so v sodobnosti tudi te dogodke občasno dopolnjevali z računalniškimi ustvarjalnicami in predstavitvami igrač.

Prireditve za odrasle

Služba za mlade bralce je svoje dejavnosti in znanja, ki jih usmerja k otrokom in jih tudi strokovno nadgrajuje, zgodaj začela prenašati tudi v prireditve za odrasle. Sprva smo pripravljali predstavitve, predavanja in okrogle mize za vzgojitelje, učitelje in starše. Čeravno takih prireditev ni bilo veliko, so pomenile dragoceno obliko predstavitve našega dela in prizadevanj ter v tistem času ne ravno pogosta posredovanja znanj s področja mladinske književnosti, knjižne produkcije, kriterijev kvalitetne knjige, dobre igrače in bralnih spodbud pri otroku.

Morda je lepo znamenje, da je Sonja Matijevič, ki je skupaj z Anico Jurkovič v Mariborski knjižnici osnovala igroteko, že v letu 1987 pripravila prvo takšno predavanje z naslovom *Dobra igrača*, na katerem je v Pionirski knjižnici Rotovž svoje videnje predstavila mag. Ljubica Marjanovič-Umek. Leta 1995, ko je Pionirska knjižnica Nova vas bralcem že lahko ponudila zbirko izvrstnih in tehtno izbranih igrač, sta Sonja Matijevič in Anica Jurkovič ponovno izvedli okroglo mizo na temo igrač, ki ji je sledil celo igralni dan. Istega leta sta v Pionirski knjižnici Nova vas pripravili še tiskovno konferenco ob izidu knjige *Otrokom vsega sveta*, ki sta jo skupaj z založbo EPTA predstavila

Pravljичni večer za odrasle v Sinagogi, direktorica Dragica Turjak, pravljīčarji Anja Štefan, Vesna Radovanovič, Tone Obadič, Zdenka Gajser ter glasbenika Veno Dolenc in Klarisa M. Jovanovič (foto Sabina Fras Popović, pravljīčni dan, 2002).

urednik Janko Dolinšek in članica odbora slovenskega UNICEF-a Andreja Črnak-Meglič.

Darka Tancer-Kajnih je v letu 1989 v Pionirski knjižnici Rotovž pripravila in vodila zanimivo in ambiciozno načrtovano okroglo mizo *Bralni interesi otrok*, h kateri je povabila dr. Metko Kordigel, Branko Lempl, dr. Silvo Novljan in mag. Franca Prosnika. Leta 1993 je o dobri slikanici predavala v Pionirski knjižnici Nova vas in čez pet let o dobri knjigi za otroke v Pionirski knjižnici Rotovž.

Blanka Bošnjak je v okviru cikla predavanj za starše *Branje v krogu družine* leta 1994 v goste dvakrat povabila mag. Franca Prosnika, ki je pripravil razmišljanja z naslovoma *Zakaj imamo otroke?* in *Branje ali televizija?*

Leto 1998 je Mariborsko knjižnico in njeno skupino za dejavnosti za mlade bralce prestavilo v izrazite usmerjenosti k umetnosti pripovedovanja. Bil je to čas, ko so dolgoletne pravljичne ure, namenjene in izvajane otrokom, prestopile svoje okvire in se podale v vznemirljiv ter za nas brezmejno nov prostor. Pravljični dnevi v knjižnici so tudi Mariboru odstrli bogastvo pravljice, povedke, izročila in njihovega podajanja. April je odraslemu občinstvu pripeljal Ljubo Jenče in večer pravljic z izvrstnima pripovedovalkama Mariborske knjižnice Zdenko Gajser in Sonjo Matijević, ki sta prireditve tudi pripravljali. Otrokom je ob isti priložnosti pripovedovala pisateljica, pesnica in pravljíčarka Anja Štefan.

Leta 2000 je spet v pomladi zaživela razstava *Duhovna govorica pravljic*, ki je bližala lesoreze kraškega kiparja in slikarja Petra Abrama. Na otvoritvi je, kakor je v navadi že ob otvoritvah razstav za mlade bralce, tudi tokrat spregovorila umetnostna zgodovinarka Maruša Avguštin. Po odprtju razstave je na srečanju v Veliki čitalnici Ljubo Jenče pripovedovala o Kačji dolini. Zdenka Gajser se je pogovarjala z umetnikoma in založnikoma Polono Abram in Petrom Abramom.

Še vedno istega leta je pravljica Lilijane Praprotnik-Zupančič pospremila pogovor o zdravilni moči knjige, ki ga je s kliničnim psihologom mag. Francem Prosnikom vodila Zdenka Gajser. Darka Tancer-Kajnih je predavala o novostih in načrtih Bralne značke.

DUHOVNA GOVORICA PRAVLJIC

Vabilo z natisom lesoreza Petra
Abrama, 2000.

RAZSTAVA

DANIJEL
DEMŠAR

Priloga, Inštitutsko likovni salon, Kulturni dom Španski borci, Zaloška 67, 8. avgusta 2006
 Maribor, Mariborska knjižnica, Mala dvorana, Rotovski trg 1, aprila 2001

Vabilo na razstavo ilustracij in na spremljevalne prireditve, 2001.

Pravljicne podobe iz *Tisoč in ene noči*, del razstave ilustracij Daniela Demšarja in lončarske umetnine Boruta Žerdonerja (foto Maja Logar, Pionirska knjižnica Nova vas, 2001).

Zdenka Gajser in Sonja Matijevič sta odraslim pripovedovali tudi v Knjižnici Tezno.

Leta 2001 se na področju dela skupine za mlade bralce v prireditvah za odrasle dosežejo največji premiki. Dejavnosti za mlade in odrasle bralce se prvič vzajemno in tesno prepletejo in obdobje odslikava intenzivna sodelovanja, vsebinsko pomembne prestopne in dragocena nadgrajevanja, ki so oba pola lepo bogatila. Mesec marec je v Pionirsko knjižnico Rotovž prinesel razstavo originalnih ilustracij Daniela Demšarja. Njena otvoritev z gostoma Danielom Demšarjem in Pavletom Učakarjem ter likoma Cicem in Frcem je bila namenjena otrokom. Istega dopoldneva je v Pionirski knjižnici Rotovž za knjižničarje, vzgojitelje in učitelje potekal seminar z delavnico o možnostih uporabe Cicibana in Cicidoja. Pionirska knjižnica Nova vas je čez reko pripravila razstavo Demšarjevih ilustracij arabske pripovedke *Šamardalov zaklad* ter lončenega mesta Boruta Žerdonerja. Otvoritev je bila tokrat namenjena odraslemu občinstvu, predstavila je ilustratorja, Zdenka Gajser in Sonja Matijevič sta pripovedovali pravljice, Darko Vasič in Borut Žerdoner pa sta ju pospremila s sitarjem in tablam. Otrokom so bili v nadaljevanju spet namenjeni ogledi razstav v obeh pionirskih knjižnicah in pravljice z ustvarjalnicami *Pančatantra* v Pionirski knjižnici Nova vas.

V mesecu maju 2001 se je v Mariborski knjižnici dogodil prvi pravljичni dan. Čez dan so se pravljice otrokom in odraslim pripovedovale po enotah Mariborske knjižnice, odraslim pa na Pedagoški fakulteti v Mariboru, v čajnicah in kavarnah, zvečer pa na pravljичnem večeru. Pravljичni dan smo prvič pripravili skupaj člani obeh skupin za dejavnosti (za odrasle in za mlade bralce) ter revija *Otrok in knjiga*.

Še vedno leto 2001 je prineslo povezave tudi v oktobrskem tednu romske kulture. Sodelovanja so rodila razstave v enotah Mariborske knjižnice ter prireditve za odrasle v Pionirski knjižnici Nova vas, Knjižnici Nova vas in v Pekarni.

Pravljичni dan se je prevesil v tradicionalno prireditve Maribora in Mariborske knjižnice, mu priključil pravljичno šolo in se nadaljeval v letih 2002 in 2003. Prireditve privablja vedno več obiskovalcev in vsako

leto odstira nove vsebine in umetnosti, Mariborska knjižnica pa je z njo napravila pohod neslutnega obsega. Umetnost pripovedovanja je uspela prenesti odraslemu občinstvu ter zanj obuditi celo izjemno zanimanje in naklonjenosti. Pravljični dan hkrati promovira Mariborsko knjižnico, njene dejavnosti in ob gostujočih pripovedovalkah in pripovedovalcih s ponosom predstavlja tudi svoje izjemne umetnice.

Ob vsem je videti, da tako prireditve za mlade bralce kot tudi tiste, ki jih Služba za mlade bralce usmerja v prostor prireditev za odrasle, vijejo samosvojo pot, ki v vsakem obdobju zarisuje lastne občutljivosti in naravnosti. Morda je ta pestrost, nepredvidljivost in svoboda bistveno bogastvo in vznemirljivost prireditev v celoti.

Zaključek

Prireditve za mlade bralce so stalna dejavnost Mariborske knjižnice, s katero želimo vseskozi nadgrajevati in bogatiti svoje delo za mlade bralce. V različnih obdobjih so prireditve iskale vedno nove oblike; da bi z njimi sledili željam in potrebam otrok in mladostnikov ter da bi osvetlili lastno pot. Nekatere izmed prireditev so se z blagimi posodobitvami uspele obdržati vse do danes, druge so znamenovale le časovne drobce. Marsikdaj smo bili v svojih izborih začetniki in nemalokrat smo se pri kateri od njih dotaknili sorodnosti s katero od vzporednih institucij ali ustanov mesta ali širšega slovenskega prostora. Vsekakor pa za naša zgodnja obdobja velja, da smo bili v svojem kraju velikokrat edini, ki smo na samosvoj in pester način zapolnjevali otrokov prosti čas in ga bogatili z umetnostmi. Danes je v Mariboru zelo drugače. Sodobni trendi se otroku in otroški ustvarjalnosti odstirajo na vsakem koraku in Mariborska knjižnica se v tej ponudbi trudi izbirati takšne, ki sledijo naši tradiciji, vključujejo nove tokove in še vedno izpostavljajo nam lastne linije, povezane s knjigo, knjižnico in pravljico.

Kljub skupnim smernicam sledijo prireditve tudi naravnostim posameznih enot mreže Mariborske knjižnice. Upoštevaajo posebnosti, ki jih narekujejo

Ljoba Jenče med pripravami na nastop v Narodnem domu (foto Maja Logar, pravljikični dan, 2003).

Pravljica z ustvarjalnico v Pionirski knjižnici Tabor z Zdenko Gajser (foto Maja Logar, 2003).

struktura uporabnikov, knjižnično gradivo in okolje. Ne nazadnje pa na pestrost dogajanja v enotah v veliki meri vplivajo tudi njihove ekipe ali vodje v manjših knjižnicah. Iz preglednice prireditvev je lepo razvidno dejstvo, da so kombinirane enote s prireditvami za mlade bralce najpogosteje obogatene v primerih, kadar je njihov vodja član skupine za dejavnosti za mlade bralce in ima do dela z otroki tudi večje afinitete. Lep primer je že od nekdaj Knjižnica Hoče, kjer so prireditve za mlade bralce izvajale Branka Lempl, Sonja Antolič, Tanja Dolinšek in Suzana Slavič. Sreča za enoto je, ker jo vedno usmerjajo knjižničarke, ki imajo za otroke in prireditve veliko občutka in dejavnosti tudi same izvajajo. Podobno je v sodobnosti zaznati v Knjižnici Kamnica z njeno vodjo Moniko Čermelj, vrsto let pa zanimive prireditve za otroke v Knjižnici Duplek pripravlja tudi Tatjana Jamnik.

Čeprav Služba za mlade bralce s svojo skupino za dejavnosti za mlade bralce skrbi za pokritost z dejavnostmi po celotni mreži, je tudi od vzgibov vodij zelo odvisno, kako se dodatne prireditve v njihovih enotah pripravljajo in izvajajo. Če pregledamo, v kolikšni meri so bile dejavnosti za mlade bralce kje prisotne, lahko z gotovostjo trdimo, da prostorske možnosti niso želja in ciljev še nikoli ustavile. Res je, da jih marsikdaj omejijo, priredijo ali kam celo prenesejo, vendar pri otrocih kljub vsemu uspejo predramiti osnovni namen.

Največje spremembe v organizaciji prireditvev je v Mariborsko knjižnico zagotovo vnesla nova Pionirska knjižnica Nova vas. Izoblikovali sta se dve glavni prizorišči za dejavnosti za mlade bralce, Pionirska knjižnica Nova vas ter Pionirska knjižnica Rotovž. Vse večje prireditve so se odslej prirejale tukaj, hkrati je bilo prireditvev tudi vedno več in osnovali sta se tudi dve močni skupini za izvajanje dejavnosti. Redne dejavnosti (pravljичne ure, Pravljичne vesele počitnice, bibliopedagoško delo) ob izvajanju v pionirskih enotah za kombinirane knjižnice v mreži največkrat še vedno pripravljajo knjižničarji iz omenjenih centrov, ostale prireditve pa se v teh enotah pripravijo le ob večjih praznikih in dogodkih na pobudo vodje ali kadar so vodje sami tudi izvajalci. V preteklosti so bile najstal-

nejše prireditve v zunanjih enotah knjižne uganke meseca, danes pa so najpogostejše zaključne prireditve sezon bralnih projektov. Ko so finančne možnosti še dopuščale, smo vanje pogosto prenašali decembrske gledališke ali glasbene nastope.

Kljub relativno sorodnim prireditvam in skupnim smernicam je v osrednjih enotah, namenjenim mladim bralcem, zaznati izrazite razpoznavnosti. Pionirska knjižnica Rotovž je glede na kadrovsko zastopanost, sobivanje z revijo *Otrok in knjiga* in študijsko zbirko vselej pripravljala nekoliko resnobne prireditve z imenitnimi gosti in vedno tudi z visokim odstotkom odraslih obiskovalcev. V obdobju kluba bralcev je zaznati več zanimanja odraščajočih uporabnikov, sicer pa je obisk prireditev v tej enoti vselej močno nihal. Bila so obdobja, ki so presegala vsa pričakovanja in so odmevno beležila središče mesta, in bila so takšna, ko tudi najbolj priznani ustvarjalci na prireditve niso uspeli privabiti zadovoljivega števila obiskovalcev. Seveda so vse prireditve svoj namen dosegle v nadaljevanju z vodstvi po razstavah in po knjižnici, vendar so kdaj kljub vsemu zaživele svojeglavo pot. Zaradi prostorske stiske, ki jo Pionirska knjižnica Rotovž doživlja že vrsto let, so prireditve pogosto prenašali v Malo dvorano, danes pa v pravljlično sobo, v prostore Umetnostne galerije Maribor in Lutkovnega gledališča Maribor.

Pionirska knjižnica Nova vas je imela več stalne sreče, saj so njihove prireditve odlično obiskane in prevečkrat je zanje zelo primeren prostor še vedno premajhen. Prednost te knjižnice je, da je izposojevalnica glavno razstavišče in prizorišče, kamor bralci radi pridejo ali pa tam kar ostanejo, če jih ravno ujame kaj lepega. Poleg tega Pionirska knjižnica Nova vas v vseh prireditvah ohranja razpoznavno smer bogatega ljudskega izročila, pravljice in mehkega iskanja. Vse je naravnano v obiskovalčevo takojšnje očaranje in prepletana potovanja v globino. Sicer pa so prireditve sveže, drugačne in dovolj zabavne, da lahko obdržijo številne zelo mlade obiskovalce, ki odslikavajo tudi bivanje igroteke v tej enoti.

Tretja od pionirskih enot, Pionirska knjižnica Tabor, je imela za razvoj prireditev za mlade bralce v pre-

Otroški doživljaji po prireditvi so dragoceni tudi za medije (foto Metka Narath, Pionirska knjižnica Nova vas, 2002).

Vrvež v knjižnici ob prireditvi (foto Maja Logar, Pionirska knjižnica Nova vas, 2003).

teklosti ravno toliko pomena kot Pionirska knjižnica Rotovž, z leti pa je ta vedno bolj upadal. S knjižnico v Novi vasi ter s kadrovskim in prostorskim načrtovanjem ob obnovitvi Pionirske knjižnice Tabor je enota sicer ohranila naravnost k mlademu bralcu, ni pa imela ravno veliko možnosti za oblikovanje in izvajanje prireditev. Dogajanje, ki je bogatilo izposojno, se je po tem mejniku še najbolj izrisovalo s prizadevnostjo in sodelovanjem Ana Marije Petančič, Ivane Žolger in Metke Lipnik s člani skupine za dejavnosti, nenehne kadrovske spremembe pa so potišale tudi te povezave in enoto z vidika prireditev tako vedno bolj bližale dinamiki kombiniranih enot.

V okviru dejavnosti o prireditvah zelo težko govorimo ločeno, saj se vseskozi prepletajo z različnimi stalnimi oblikami, jih začenjajo, nadaljujejo, nadgrajujejo ali se nanje samo navezujejo. Vedno bolj se ob tem prekrivajo in dopolnjujejo tudi prireditve za mlade in za odrasle bralce, s čimer se krepi tudi sodelovanje vključenih skupin.

Če ob izteku razmišljanj o prireditvah za mlade bralce v Mariborski knjižnici pogledamo še v prihodnost, se zdi, da je pot jasna: ohranja najbolj bistvene značilnosti in lastne smeri ter dotikajoče vključuje želje, vzgibe in predvsem naravnost k otroku in mladostniku. Potem se zgodi kar samo, na več mestih hkrati, ko ni nikomur treba zlagati najbolj prave celote velikih različnosti.